

wigvormig versmald, kleiner en langwerpiger dan bij de vorige soort, 12 — 13 mm lang, $4\frac{1}{2}$ — 5 mm breed (**fig. c**). — Alleen bekend van Australië, de Philippijnen en Riouw, kort geleden eveneens aangetroffen op het eiland Purmerend in de Baai van Batavia (*Hydrocharitaceae*).

***Halophila ovata* GAUD.**

Nog is *Halophila decipiens* OSTENFELD, door dezen auteur, die speciaal over de zeephanerogamen gewerkt heeft (zie Pflanzenareale I, 1927, kaarten 21 — 24 en 34 — 37) als nieuw genoemd, doch mogelijk nog niet beschreven. Deze moet voorkomen in O. Australië en Polynesië en wordt door hem ook vermeld van Straat Soenda. Indien de planten van Purmerend en ?Kangean hiertoe zouden behooren, zou deze soort inderdaad bedriegelijk op *H. ovata* gelijken en zou laatstgenoemde niet op Java voorkomen.

C. G. G. J. VAN STEENIS.

KLEINTJES VAN DEN JAARVOGEL ¹⁾

Heel veel zorg hebben wij met de kindertjes van den grooten jaarvogel gehad. Ik kocht hen — twee in getal — van een Inlander, die de snavelhouwen van het groote moederdier getrotseerd had om mij deze twee spruiten te kunnen brengen. Vanuit het kleine bamboe kooitje, waarin zij gebracht werden, verhuisden zij naar een kistje, in welks zijwand een gleuf was gemaakt om zoo een natuurlijk broedhol te imiteeren. Wel een keer of zes per dag werd hen door deze gleuf voedsel toegereikt, dat ze met een luid zingend geluid gulzig uit de hand haptten en opslokten. Groote hoeveelheden vruchten, brood en andere heerlijkheden verdwenen in de nooit verzadigde magen en ik dankte den hemel, dat menschenkinderen niet zoo grenzeloos onmatig zijn.

Weer in tegenstelling met zeer jeugdige menschjes is hun aangeboren zindelijkheid, want hun behoeften, die in evenredigheid zijn met hun overgroote eetlust, deponeren ze heel netjes en in een wijde boog door het kiertje van de huisdeur naar buiten. De spijsverteering is dan ook van een zoodanige „constructie”, dat van de katès b.v. reeds een minuut of twintig na den maaltijd de niet gewenschte restanten naar buiten komen!

Om geen sterftekans door eenzijdig voedsel te riskeeren, werden de dieren er dadelijk aan gewend alles te eten: brood, pisang, katès, rijst, tomaten, aardappels, groenten, kleine stukjes vleesch en meer zulk voedsel verorberden zij met smaak en, zooals verwacht mag worden, groeiden zij dan ook als kool.

Bij hun geboorte zijn zij zoo groot als een kuikentje en een maand of twee daarna reeds zoo groot als een volwassen kip, doch nog zoo kaal als een luis (om het eens populair uit te drukken). Onder het vel, dat in plooiën om den nek hangt, zit een laag vocht of lucht, zoodat de vinger het vel een centimeter diep kan indrukken voor deze het stevige vleesch raakt. Hun groote blauwe oogen kijken levendig rond en de komst van hun verzorger doet hen meteen in actie geraken. Het is een gestommel en „gezaag” van belang in het nauwe hokje en af en toe laat een luid gebrul vermoeden, dat een van de kleinen venijnig op de teenen wordt getrapt.

Om de beurt pikken dan de groote snavels het aangeboden voedsel uit de hand tot eindelijk beiden verzadigd zijn. Het is zeer grappig, dat er zelden om het eten gevochten wordt: eerst eet de eene; is deze „vol”, dan begint de andere.

¹⁾ Vgl. jrg. XIX (1930), blz. 169.

Intusschen is de eerste weer bijgekomen en krijgt die weer de beurt. Zoo gaat het door tot geen van beiden meer trek heeft.

Het eten, dat wel eens in het hok valt, wordt samen met de per ongeluk binnenshuis terecht gekomen uitwerpselen netjes opgenomen en aan weerskanten van de nestopening gepleisterd.

In den broedtijd sluit mama zich in de nestholte op en pas als de jongen groot genoeg zijn om zich zelf te redden en lastige apen of ander gedierte van het lijf te houden, wordt met den forschen snavel de kleiwand, die het nest afsluit, opgehakt en maken de kinderen hun debuut in deze wereld vol gevaren.

Een van de lezers van *De Tropische Natuur* was zoo vriendelijk naar aanleiding van een mijner vorige bijdragen het boek te zenden „Big game shooting” van CLIVE PHILLIPPS-WOLLEY, waarin op blz. 134 de volgende passage voorkomt: “While still in the desert, during our first trip, LIVINGSTONE called my attention to a wonderful bit of instinct in a bird — he mentions it in his works, but it is worth telling a second time. We had been a couple of days without water, and I was enjoying watching the cattle swell themselves out in a chance thunder-shower pond we had just come to, and sitting dabbling my feet, when to me the dear old Doctor: “I say, what do you think is the greatest proof of conjugal affection you ever knew?” “Go along, I’m not occupied with such matters”. “Don’t be cross; come here. Do you see the chink in that tree, and that large horn-billed bird going backwards and forwards to it? What do you think he is doing?” “Oh, making a fool of himself generally”. “No, he’s feeding his wife and his children, who are shut in, behind it.” And it was so. The ornithological name of the bird I don’t know, but he’s something between a toucan and a hornbill, neither one nor the other, about the size of a large pigeon, though, if I remember right, more like a woodpecker in build. After marriage the bird selects a hole in a tree, and gathers a few sticks for a nest; then he takes some feathers off her breast to line it and lays her eggs. When this is done, an incubation begins, the male bird goes to the nearest pond and brings wet clay, with which he stops up the hole and which his wife went in, leaving one narrow opening in the centre, and through this the excellent fellow feeds mamma and the little ones, until the latter are fledged and ready to leave the nest, then he and she, from outside and in, jointly peck away the clay which has by this time under the dry heat become as hard as brick, and madame and here family make their début. The poor monsieur is a rickle of bones, madame as round as a ball; the Kaffirs, knowing this, always dig her out as a tit-bit whenever they find the nest. And what’s it done for? An African wood is filled with all sorts of cats, and without a protection the toucan (that is not right, but let it stand) family would soon be improved off the earth, for a hole in a tree comes handy to a cat; but the

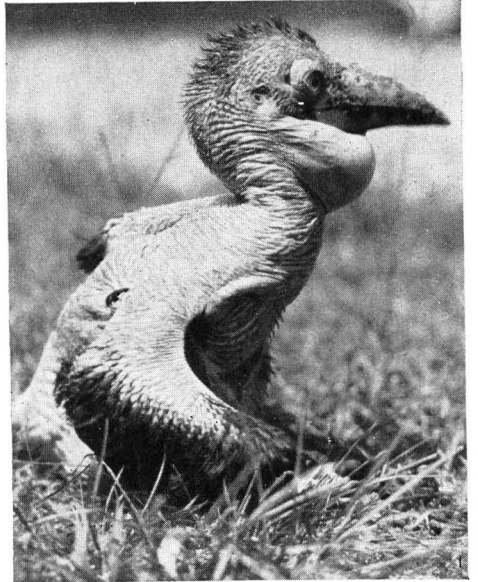

Fig. 1. Het jong is reeds zoo groot als een kip, doch nog nagenoeg kaal.

clay very soon gets too hard for his claws, and the bird hatches in security. Now come with me towards a Kafir kraal, such as those of the Ba-Quaina or Ba-Wangketsi, permanent tribes. We walk through the outskirts; there is our friend the toucan again, but there's his wife too, and they keep alternately flying to and from that hole in the tree, out of which many gaping mouths are protruded at each visit. They are the same birds, but the house-door is open. Within a radius of five to six miles of every large kraal no cat exists. The Kafirs kill everything that runs upon four legs for food or clothing, the best carosses are made of cat-skin (I have one with thirty-six pussies in it), and the bird have found this out, instinct? or reason?"

Fig. 2. „En zij groeiden met den dag.”

dat de oude vogel de holte reeds wèl, doch de jongen nog niet durfden te verlaten.

Hoewel mijn jonge dieren steeds bij het schoonmaken van hun hokje eruit gehaald werden, lieten zij zich er weer gewillig in terug zetten, tot de tijd kwam, dat zij van de korte oogenblikken van vrijheid gebruik gingen maken om onderzoekingstochten te ondernemen en heftig protesteerden als zij weer werden opgesloten.

Toen werd er besloten, dat zij overdag mochten losloopen, doch elken avond werden zij, omdat hun nog onvolmaakt veerenkleed hen geen voldoende bescherming bood tegen de koude, weer in hun hokje gezet.

En zij groeiden met den dag, hun veerenkleed werd volmaakter, hun pooten, die eerst te zwak waren om het groote lijf te dragen, werden sterker en toen sloegen zij de vleugels uit en zeilden suizend over den in de zon blakerenden koffieaanplant....

Dat deed hun zelfvertrouwen toenemen; zij werden brutaal als de beul en hoewel het hun verboden was onder het eten in de kamer te komen bedelen,

Op deze vraag kan men slechts één antwoord geven: instinct. Dit blijkt uit hetgeen mijn nog zeer jonge vogels te zien gaven: uit het feit dat zij in een geheel veilige omgeving, aan het gezicht van menschen en andere dieren op het erf gewend, tóch hun nestopening bijpleisterden. Dat het door beide onderzoekers genoemde nest in de naaste omgeving van een Kafferkraal niet was dichtgemetseld, is m. i. alleen te verklaren door aan te nemen,

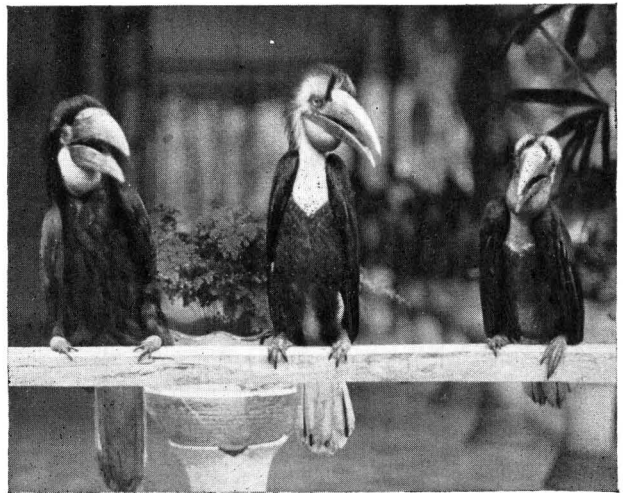

Fig. 3. „In het begin was „Kokki” zelfs bang voor hen.”

gebeurde dat toch telkens weer. „Kokki”, onze oude jaarvogel, moest eerst niets van deze twee jeugdige rakkers hebben. Hoewel ik verwachtte, dat zij door moederlijk instinct gedreven, zich tot hen aangetrokken zou gevoelen, was zij daarentegen in het begin zelfs bang voor hen. Was het instinct, dat „Kokki” waarschuwde zich niet met andermans kinderen te bemoeien? Naderhand was zij er veel minder voorzichtig mee, at met de kleinen uit één schotel en ging er gezellig mee in den grooten vlierboom zitten.

Een moeilijke questie was voor ons de vraag of de kinderen van het mannelijke dan wel vrouwelijke geslacht waren, hetgeen wij graag in verband met de hun toebedachte namen wilden weten. „Kokki” bleek, hoewel wij het dier oorspronkelijk voor een mannetje hielden, naderhand een jonge dame te zijn. Haar witte halsveeren veranderden op circa anderhalf-jarigen leeftijd in zwarte, de gele keelzak werd blauw en haar eertijds blauwe kijkers werden bruin . . .

Nu bleken echter alle, door mij opgevoede jonge vogels, dezelfde kleur te hebben. Van het hierboven beschreven spannetje was de eene wel veel voorlijker, kleiner, slanker, sneller in de veeren en . . . nieuwsgieriger, zoodat ik deze voor een wijfje hield, doch geheel opgelost werd het raadsel der geslachten niet, want vóór dat dit verschil zich in hun veerenkleed uitte, moesten zij door ons plotseling vertrek naar elders verhuizen.

Deventer, October 1932.

C. J. TIRION.

VANDA'S VAN TIMOR EN ALOR

In het mooie boek van den heer P. M. W. DAKKUS: „Orchideeën, welke in Nederlandsch-Indië gekweekt kunnen worden” (2e druk), vind ik als vaderland van *Vanda insignis* BL. vermeld: „de Molukken; de exemplaren in den Plantentuin (te Buitenzorg) gekweekt zijn afkomstig van Timor en Alor-eilanden”, waaruit niet ondubbelzinnig blijkt dat ook Timor en Alor tot het vaderland van deze *Vanda* gerekend wordt. Ook SCHLECHTER noemt in zijn bekend orchideeënboek de Molukken als „Heimat” van deze soort. De reden waarom alleen de Molukken als vaderland te boek staan, is mij niet duidelijk, maar zal wel zijn, omdat de plant van daar het eerst wetenschappelijk bekend is geworden. Men doet echter den Timor-archipel onrecht en pleegt wetenschappelijk een fout door niet mede Timor en Alor te begripen onder het vaderland van *Vanda insignis* BL. Dat de plant hier ingevoerd zou zijn, is verre van waarschijnlijk: voor toevalligen invoer liggen m. i. de Molukken te ver weg van den Timor-archipel, tegen opzettelijken invoer pleit zoowel het feit, dat de plant hoegenaamd niet van oeconomisch belang is voor de bevolking, en dat deze niet bevoegd geacht mag worden tot een aan dien invoer verbonden cultuur dier orchidee ¹⁾. Het eenige gebruik, dat van de plant gemaakt wordt, nam ik waar

¹⁾ Het vraagstuk van een mogelijken invoer kunnen wij hier laten rusten, daar *Vanda insignis* oorspronkelijk door BLUME werd beschreven van de bergen van Timor! Het eerste exemplaar was dus niet afkomstig van de Molukken. Niet onmogelijk vindt SCHLECHTER's onjuiste opgave haar oorsprong in diens onvoldoende kennis der geographie van den Maleischen Archipel. Wij willen hier nog aan toevoegen, dat Dr J. J. SMITH, de orchideeën-specialist te Oegstgeest, niet gelooft, dat *Vanda insignis* ook in de Molukken voorkomt.